

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nogle Betragtninger over den
historiske Underviisning i de
lærde Skoler.

Et

Indbydelse & Skrift

til

den offentlige Examen

i

Odense Skole

den 13 September 1824 og følgende Dage.

Af

J. B. Jørgensen,

Candidat i Theologien og Adjunct.

Odense.

Trykt hos S. Hømpel,

1824.

»Historien skaffer Unglingen Oldingens Klogskab;
den forsøger Oldingens alt indsamlede Erfaring.«

Diodor. Secul. Lib. I. 1.

Den historiske Underviisning i de lærde Skoler er vistnok een af de vanskeligste Opgaver, en tiltrædende Lærer kan faae at løse; deess formedelst denne Videnskabs uhyre Omfang, og de mangfoldige dertil hørende Kilder; deel. formedelst det ubestemte, hvor meget eller hvorlidet, han maae bibringe Ungdommen, efter den Dannelse, den har og den Tid, der i Skolerne maae anvendes derpaa. Af høieste Vigtighed er det derfor, at Læreren, til hvem dette Fag anbefroes, træffer den gyldne Middelvei og ikke overseer, at han vel skal undervise Ungdommen, for at den kan stifte den meste Nytte i det borgerlige Selskab (*finis proximus*) men og anvende alle de Hjælpemidler, som staae i hans Magt, for at bringe Mennesket til den høist muelige Fuldkommenhed (*finis ultimus*). Den høieste Grundsætning i Pædagogikken er: „Dann Mennesket efter sit Diemed,“ *) og Formaalet for den lærde Underviisning er vel: „I Statens Skjød at skabe og vedligeholde en vis Masse af høiere Indsigter; at fremme en for det Almindelige høist vigtig videnskabelig Cultur.“ **) Ved den

*) Lehnes Theoretisk Pædagogik, overs. af Bloch. Pag. 25.

**) Engelstofts Univ. og Skole: Ann. 1836. Pag. 50.

lærde Underviisning skal altsaa Mænd dannes, som, forsynede med høiere Indsigter, kunne staae Samfundet bi med Raad og Daad; fremme og haandhave det almindelige Bedste i alle dets enkelte Grene; ordne, vedligeholde og fuldkommengjøre alle de offentlige Indretninger, hvorved Selskabets Gienem kan befordres og stedse fuldstændigere opnaaes; Mænd, der, selv i Besiddelse af et klarere Lys, kunne, ved hver i sin Kreds at udbrede dets Straaler og Varme, alle samvirke til eet stort Maal: det Heles muligste Fuldkommenhed. Ved Underviisning skal da Unglingen ei blot forsynes med en Mængde af høiere Indsigter, men fremfor alt, skal han ved disse selv dannes og forædles, saa at han indseer fuldelig sin ophøiede Bestemmelse som Menneske og Borger.

Har Læreren gjort sig ret fortrolig med disse pædagogiske Sandheder, da vil han i Valget af de Begivenheder, han vil udvikle for sine Disciple, i den større eller mindre Fuldstændighed han bør give dem, have en betydelig Veiledning.

Historien forekommer mig, med Hensyn til Maa- den hvorpaa den skal foredrages Ungdommen, meget naturlig at dele sig i trende Dele:

- 1) Enkelte Menneskers Historie,
- 2) Enkelte Staters,
- 3) Menneskeslægten's Historie i dens hele Omfang.

Den første Deel er biographisk og fremstiller de mærkværdige Mennesker i deres Virken til Samfundets Vel, med hvilket altsaa Discipelen tillige bliver

bekjendt forsaavidt den handlende Person er en Deel af dette. Denne Methode er Disciplen behagelig, fordi den tilfredsstiller hans naturlige Videbegjerlighed, der higer efter at kjende et mærkværdigt Menneskes Levnet og Skjebne; og let, fordi Barmen her, følgende Naturens Lov, gaaer fra det Enkelte til det mere Sammensatte. Denne Deel af Historien bør derfor anvendes i de lærde Skolers nederste Klasser, hvor Evnen mangler til at ffue og opfatte et historisk Malerie, og udvides saa vidt, som Tiden og Ungdommens Evner tillade. Og i denne Alder, hvori Hjertet er blødt og bøjeligt, ukjendt med Videnskabernes Magt, skikket til at opfatte det Store, det Skjønne, saavel som det Lave og Slette, vil Underviisningen ikke forseile sit Niemed. Tales nogensteds i Historien umiddelbart til Hjertet, findes nogensteds nyttige Advarsler og begeistrende Opmuntringer, da er det her, hvor vi see enkelte Mennesker af samme Natur som vi, vandre forbi vore Dine. — Her maae da de unge Disciple lære: hvor meget man ved flittig Brug af sine Kræfter kan udrette, hvorledes Kamp med ydre Forhold over dem og Erfaring giver dem en bedre Retning; at Retfærd ene kan beskaae, medens List og Bedrag straffer sig selv; at Forsynet selv antager sig de Retfærdne, endog om de lange have været mistkjendte. Disse og mange andre Sandheder overgaae ikke deres Fattelyne; de nære Phantasien, de forvædle Hjertet og skaffe dem en Interesse for Historien, som just ved Begyndelsen af denne Videnskab er af yderste Vigtighed. Hvor derfor Mand findes, som have udmærket sig ved Udelmodighed, ubredelig Trostak, Uegenmyttighed, Selvopofrelse, reen Kjærlighed til

Gud og Menneskene, deres Liv maae da Læreren gjøre klart og anskueligt, indprente disse Beviser paa menneskelig Kraft og Dyd i Ungdommens Hjerter, gjøre opmærksom paa det Eiendommelige, det Charakteristiske hos hver enkelt Person, paa de Omstændigheder og egne Anstrængelser, der gave hans Bestræbelser en meer eller mindre nyttig Form, paa de Fuldkommenheder, hvorved han gavnede, paa de Skrøbeligheder, hvorved han skadede sig selv og andre. Saadanne Mænd, som have hævet sig over deres Tidssalder, modsat sig den almindelige Fordærvelse, givet Culturen et nyt Sving og fremkaldt en bedre Aand (f. Ex. Lovgiveren, Religionslæreren), ja endog saadanne Mænd, der vel ei som Mennesker fortjene udmærket Plads, men som dog ved Talent og Klogskab have vidst at benytte Tidens Aand og gjort et magtigt Indgreb i Begivenhedernes Gang (f. Ex. en Cromwel), saadanne større eller mindre Genier *) bør Historien billig fremstille, for at gjøre anskueligt, hvorvidt Ideen til Menneskehedens Forædning har bestaaet dem og ledet deres Virksomhed. — Uden al Moralisering, kun ved den simple Fortælling af deres Daad, vil Ungdommen føle en behagelig Opmuntring til at følge dem, som ved deres Levnet og Exempel bleve velgjørende for Tusinde, ja for hele Aarhundreder; og en skrækkende Advarsel imod at misbruge sine Evner og Anlæg, naar den seer, at just herved blev Saamange Menneskeslægtenes Svæbe. Kun ved Nøie og Arbeide kan Mennesket finde Veien til Dyd **), kun ved en særdeles An-

*) Schwarz' Erziehungslehre. 4 B. 1ste Abth. Pag. 7.

**) *Της δ' αρετης ιδρωτα θεοι προπαροικειν εθνηκαν.* Hesiodus.

strængelse af Evner og Anlæg kan han selv opnaae Fuldkommenhed og blive sine Brødres Velgjører; saadanne Sandheder kan ikke for tidlig læres, og en Spire nedlægges derved til Virksomhed, der sikkerlig engang vil bære de herligste Frugter. „D! De kan ikke troe“ sagde en værdig Discipel engang til sin Lærer *), „hvorofte gode Grundfærninger, udstroede i Skolerne endog for Staten bære Frugter i hundrede Guld.“ Vil altsaa Læreren huske paa, at Barnet er Menneske før han bliver Borger, da vil han i Valget af de Begivenheder, som i de første Aar bør bibringes Ungdommen i de lærde Skoler, ikke kunne være tvivlraadig. **) Jeg tror derfor, at man storligen ville feile, ja dræbe af Sands for Historie, dersom man i de nedre Klasser strax gav Ungdommen et tørt Compendium ihænde, som var ham vanskeligt at forståa, selv under en duelig Lærers Veiledning. Med nogle smaa Forandringer vilde Kofsøds Udtog for Begyndere være særdeles brugbart; idetmindste har jeg med Held berjent mig deraf i Skolens tvende nederste Klasser, saaledes, at ingen optages i tredie Klasse, uden at være bekendt især med de mærkeligste Personers Biographier ***) gjennem alle Tider. Paa dette Grundlag

*) cfr. Engelst. Ann. Ann. 1807. Pag. 52.

**) Omitte, quæ nec cognoscenci voluptate jucunda; nec exemplo sunt necessaria. *Justin.*

***) Thi ikke oversees de øvrige Begivenheder, som Bogen giver Anledning til, da man sikkert, ved en uafbrudt Skildring af enkelte Mænds Liv, vilde give Ungdommen Afsmag for det Tørre, det mindre Behagelige, som i de lærde Skoler dog nødvendig maate læres. Kun

opføres da i tredje og fjerde Klasse en fuldstændig Bygning, da jeg troer at Ungdommen ikke før har Forstandsmodenhed til at modtage en mere systematisk Underviisning.

Den anden Grad af den historiske Underviisning er den ethnographiske. — Ved Bekjendtskab til de Personer, som have udmærket sig hos et Folk, er Discipelen ogsaa ledet hen til Folkets Historie; Nationen staaer da for ham som en Gruppe, hvis Hoved-Personer han alt kjender, og den faaer da for ham en høiere Betydning, en større Interesse, i det han higer efter at kjende i sin Heelhed, det Folks Historie, i hvis Skjød disse Idealer af menneskelig Storhed, der have viist sig for ham som glindsende Stjerner, og have udviklet for hans Mine Billedet paa, hvad der er skjønt og fortræffeligt, ere fødte. Unægteligt er derfor det Folks Historie, hvilket har været saa lykkeligt, at kunne opstille flere store udmærkede Mænd, langt mere tillokkende for Ungdommen, end det, i hvis Midte kun nu og da et Lys skinne, og som derfor aldrig fik nogen betydelig Indflydelse paa den almindelige Strigen til Fuldkommenhed. Her er det nu Læreren's Pligt, saavidt Rilderne staae til og de Hjælpemidler, han er istand til at skaffe sig *), tillade det, at udvikle: hvorledes en Nation har hævet sig saavel i politisk, som moralsk

stille man de mærkværdige Mænd i Forgrunden af Malleriet, og Ungdommen maae ikke blændes saameget, at den skulde oversee det Øvrige.

*) Ved de fleste Skoler findes vel endnu stor Mangel paa gode historiske Skrifter.

Henseende til det Trin, hvorpaa den nu befinder sig: Sælgelig maae han gaae tilbage til de ældste Eider, vise Nationens Opkomst, dens Tilvæxt eller Aftagen, dens Fremgang eller Tilbagegang i Cultur (hvorunder Handel, Industrie, Kunster, Videnskaber, Religion, Sæder o. s. v. høre); dens Regjeringsform og de successtive Forandringer tilligemed disses Indflydelse paa Folkets Charakter og Sæder, Stændernes Forhold til hverandre; hvorledes Geistligheden, ved stigende Oplysning, blev tilbageviist inden sine naturlige Grændser som Folkets Lærere, og Adelen paa samme Maade mistede sin Anseelse *); og endelig, da disse tvende Støtter for den kongelige Magt kastedes, ved den tredie Stands Stræben: ter højere Frihed, overende, fordi de ikke vare, hvad de skulde være, Tronerne da kun beholdt den militære Magt tilbage at holde sig til **). Regjernerne blive da kun at erindre, for saavidtsom de have fremmet eller standset Nationen i sin Stræben fremad; altsaa ikke blot dem, som ved glimrende Krigertaad kjøbte for deres Undersaatters Blod Navnkundighed og fremmed Eiendom, men fornemmelig dem, som, medens de i Fred arbejdede paa deres Undersaatters Lyksalighed ei heller taalte, at Nationens Væge og Velfærd krænkedes af fremmede Voldsmand. Alle andre Regjere, om hvilke man ikke kan sige andet, end at de have levet og siddet paa Tronen, uden at regjere,

*) E. H. Guldberg, Forsøg til en Skildring af Gæsternes Land i Mongol. for milit. Videnskabelighed. Kbh. 1824.

***) Briefe über das Studium der Wissenschaften, besunder 3 der Geschichte von J. G. Müller. Pag. 179.

troer jeg man bør skaae Ungdommen for at erindre, (thi det vilde kun være et tomt Register af Navne og Aarstal) og, da oftest en Række af slige Personer følge paa hverandre vil en almeen Oversigt over et saadant Tidrum være lettere, nyttigere og lærerigere. *) Tiden anvendes vel og ulige bedre, naar man trænger dybere ind i saadanne Regenters Historie, hvis Indflydelse paa Nationen er kjendelig endog længe efter deres Bortgang og hvis Navne mindes og velsignes af de kommende Slægter. Thi vi finde kun Nydelse og Næring for vor Land ved at see de, som have forhøiet og forædlet Menneskehed, fordi vi i saadanne Dieblikke føle det Fortræffelige i vor Natur, og, et Skin af Heltens Daad, forhøie ved vor Beundring, synes at falde tilbage paa Os selv.***) — De Krige en Nation har ført, bør ogsaa kun komme i Betragtning, naar de have haft betydelig Indflydelse paa Nationen, naar de have efterladt betydelig Modløshed, moralsk Afmagt, Tab og Svækkelse; eller og giver Nationen en bedre Aand, Opfindsomhed, Virksomhed og Frugalitet. — I de krigeriske Begivenheder være man sparsom; end

*) Hvormange, som endog studere Historien ex professo, kunne vel Rækken af de ætromeiske Keisere? Om man end til Examen artium kunde pine slige Navne og Aarstal ind i Hukommelsen, hvortil længe bevarer de da? Er dette ikke det stærke Beviis paa, at et saadant Register ikke er Historie, da, medens dette glemmes, Bekjendtskab til Nationen derfor ikke ophører, naar det tilbøielig er gjort i Skolerne?

**) Begeins Briefe i ber den Werth der Geschichte. Berlin 1785. Pag. 28.

ikke alle Slag i en mærkelig Krig maa fuldstændig udvikles, kun dem, som kaste Lys paa een eller anden af de store handlende Personer, eller have haft en afgjørende Indflydelse paa Krigs Begivenheder. Alt andet er Krigerens Sag, der i dis tidligere Udheders fuldstændigere Behandling og grund. Til derved har, et heelt andet Maal for sig og det almeene Dannelses udbrages kun Resultatern

Quod æquiperibus prodest, locupletibus is æque,
 Æque enim pueris senibusque nocet.

es efter disse Grundsatninger og efter allestok en Nations Historie, da vil den isant, nyttig og lærerig for Ungdommen. alle Følelse fattes da steds i Bevægelse, en tryller den ind i selve Begivenhederne; den jeer den menneskelige Natur som i et Speil i al sin Styrke, sin Svaghed; og lærer, at Afvigelse fra de Grundsatninger, som først udgjorde Statens Grundvold, oftest drage dens Fald efter sig; at Sædernes Fordærvelse spaaer Nationens Opløsning; at en overdreven Magt hos Regenten eller enkelt Stand styrter selve Magten; at enkelte Nations Laster straffe sig selv, saavel som enkelt Menneskes Laster, og mange andre høist vigtige Sandheder. *)

Følges denne Underviisnings-Methode, som sikkerlig er den rigtigste, i de høiere Klasser, da maae Synchronismen bestandig anvendes, eftersom Ungdommen bliver bekendt med flere Staters Historie.

*) Müllers Briefe Pag. 114.

Det stæer bedst og lettest, naar man lader den selv udarbejde synchrone Tabeller og udfylde de tomme Oversigt o med de vigtigste Aarsaal, samt en kort Tidergjennem hver enkelt Tidrum, som i en vis med stigende emgaaet; og saaledes læses da Ungdommen, træde De ad Indsigt og tiltagende Alder, ind i den Universalitet af den historiske Underviisning, nemlig i at overhistorien. — Thi nu først den moden til Tilblivelse af hele Menneskeheden *) i dens første den ~~selv~~ til de nyeste Tider, at ind i Aandens et Hele, og, ligesom med at over- stue af forskellige Udviklingsperioder, ~~umede og~~ forædled Menneskeheden **) og fremkaldte heder, som foregaae for hans Dine. Staters Historie faae nu og en høiere som Dele af det Hele, ***) som en Samling rier over samme Evne, hvilke vel, hver for sig, traagtede, kunne have Interesse, men som dog kun samlede tilveiebringe det rette Indtryk; paa hvilke de

*) Schwarz; Erziehungslehre. 5 B. 1 Abth. Pag. 291.

**) Det er neppe ligegyldigt i hvilken Orden man gjennemgaaer de europæiske Staters Historie, fornemmelig med Hensyn til Synchroneiteten. Nogle Stater staae endog saaledes i Forbindelse med hverandre, at deres idelige Samvirken eller Modvirken kun paa første Sted behøver at udvikles, for at man siden kan henvise dertil. Jeg har ved Underviisningen stedse fulgt følgende Orden: Frankrig, England, Tydskland, Schweiz, Italien, Spanien, Portugal, Holland, de nordiske Stater, Preussens, Polen, Ungarn, Rusland og Tyrkiet.

***) Theorie der Unterrichtskunst nach den Grundsätzen der krit. Philosophie. Pag. 107 og 8.

store Begivenheder, der have fremkaldt almindelige Forandringer staae i Forgrunden, ophoiede over, og ligesom modtagende deres Blands ved de mindre vigtige. Man opholde sig derfor ikke ved hemmelige Intriger, ved Smaaebegivenheder; og, hvor man støder paa menneskelig Udselshed, der vise man den kun som Skyggen til Lyset og ise atter hen til det Store, hvortil Menneskeheden dog overalt stræber; til at vise Forsynets milde kjerlige Styrelse, der saa tydeligt viser sig i Gangen af den menneskelige Udvikling, og, at Menneskehedens Historie er Guddommens Aabenbarelse for de Dødelige. Saameget er nok til almeen Dannelse; det dybere Studium, Udførelsen af hver enkelt Begivenhed er Academiernes Sag, eller deres, som føle Kald dertil.

Har man saaledes ligesom taget Unglingen ved Haanden, og gjennemvandret med ham de svundne Tider, peget hen paa de vigtige Forandringer, Jorden og Menneskeheden i Tidens Rum har undergaaet, fremstillet for ham mangfoldige Exempler paa saavel ædle som uædle Handlinger til Advarsel eller Efterligning, *) da har man sikkerlig ei blot forsynet ham med en god Skat af Kundskaber, men tillige nedlagt en Spire til kraftig Daad i hans Hjerte, og lært ham, ingensinde at synke under Ulykken, i

*) Hoc illud est præcipue in cognitione rerum salubre et frugiferum, omnis te exempli documenta in illustri posita monumento intueri: inde tibi tuæque reipublicæ, quod imitere, capias; inde, sædum inceptu, sædum exitu, quod vitæ,

Lykke at slye Overmod, og aldrig svundysset af det Mærvarende's Tryllekraft, at glemme, at der er en Fremtid, *) en guddommelig Nemesis, som paa det nøieste veier Menneskets Tænkemaade og Handlinger, straffende retter, hvad der er formeget og forlidet, og kun belønner Maadehold. **)

Skal Historien imidlertid have en saadan Indsyndelse paa Ungdommen, skal den blive en Skole for Ertarung, Viisdom og Dyd, da maae den af Læreren mundtlig foredrages. ***) Unglingen maae ligesom leve med i de svundne Tider, træde ind blandt de handlende Personer; slye hiin Verden med alle dens Eiendommeligheder og derefter tænke og dømme. Historien er jo en troe Fortælling af Begivenheder, som have tildraget sig og disses Følger, hvorfor skal den da ikke fortælles? Det er utroligt, hvor gjerne Ungdommen lytter til, naar man troe og nøiagtig skildrer den Fortiden; paa ingen anden Maade kan Opmærksomheden og Interessen vedligeholdes. Foredraget maae være grundigt, †) saa at Discipelen kan danne sig rene tydelige Forestillinger; fuldstændigt, uden at være lærd; ligelangt fra udværet Bidtøstighed, som fra koncentreret Kortthed; livligt og kraftfuldt, ††) ikke af Forkjærlighed for

*) Joh. Müller.

**) Herders zerstreuten Blätter.

***) Erziehungslehre von Schwarz, B. 3. 1ste Abth. Pag. 293.

†) Gedikes Gedanken über den mündlichen Vortrag des Schulmanns.

††) Promptum sit os, non præceps, moderatum, non lentum.

Quintilian Inst. XI. 3.

en enkelt Person eller Begivenhed, men af Overbeviiisning om den Vigtighed og Indskydelse paa Tingenes Gang, begge kunne have havt; ordnet efter en nøie overveiet og med Flid udkastet Plan, saa at al Forvirring undgaaes og den ene Begivenhed ligesom leder og fremkalder den anden. Flittig lade man da Disciplene gjentage, hvad Læreren har gennemgaaet; de ville da ei blot erindre det (idetmindste for en Tid); men og værnes selv til med Orden og Nøiagtighed at fremsætte deres Tanker. — Jeg er og overbeviiist om, at Læreren maae give Disciplen i sit Foredrag alt, hvad han behøver og fordre det strengt igjen, thi, man maatte kun have liden Erfaring og kjende lidet til Ungdommen — der ikke gjerne gjør mere, end den er nødt til — naar man vilde overlade til privat Flid enhver fuldstændigere Udvikling, om og det var tænkeligt, at man havde Bøger nok til at uddele blandt et større Antal Disciple. De mangle vel og ialmindelighed Forstand og Stjensomhed til at udvalge det Vigtige, eller dog de skræktes ved det blotte Syn af en Mængde Blade (Ungdommens almindelige Maalestof) og læse Intet. Er derimod Historien fortalt saaledes, at intet Væsentligt er udeladt, som udfordres til almindelig Dannelse, da kan man kræve den igjen af dem alle, og dog beholde frie Haand, til at prøve de enkelte Flittige, som af særdeles Interesse for Tingen, have skaffet sig en fuldstændigere Kundskab. Saadanne Disciple findes i enhver Skole, og for deres Skyld maae man nævne, ved den daglige Underviisning, Kilderne, hvoraf de kunne øse, ligesom man, ved hver Stats Begyndelse, maae nævne de vigtigste Værker for dem alle. Men fremfor

Alt maae Læreren under Underviisningen kunne vedligeholde den strengeste Orden, dersom han har i Sinde at udrette noget. Besidder han ei Kraft nok dertil, da gjorde han bedre i at træde ind i en anden Stilling, hvor han ved sin Svaghed vilde afstedkomme mindre Skade. *) Jeg seer ei heller hvorledes den Lærer kan vedligeholde Orden og Liv i sit Foredrag, han være forresten nok saa lærd og nok saa grundig i sit Fag, naar han hvert Dieblit saaledes forstyrres, at han saa at sige maa først sætte Sindet i Lave igjen før han kan fortsætte, og kun halve Delen af hans Disciple finde det Umaggen værd, at høre paa ham. Føler han Vigtigheden af sit Kald, erkjender han Statens billige Fordringer til ham, i hvis Haand Saamanges tidslige, ja evige Vel er lagt; da maae han vist erkjende, at han ei er paa sin rette Hylde, og kan vist ikke beqvemme sig til, at træde Statens Kraft, uden at gjengive den sin Kraft. — Praktisk Duelighed er overhoved en Ting, der sjelden kommer i Betragtning ved Valget af Lærere, og, jeg veed det vel, kan ikke heller, siden her savnes Leilighed til, før Indtrædelsen i Embedet at lægge den for Dagen, og dog er den sikkerlig vigtigere end fortrinlig Lærdom. **) Den grundlærde Mand lever ofte saa-

*) Dichter werden geboren, wie das Sprichwort sagt; aber ich getraue mich hinzuzusehen: auch Lehrer, besonders öffentliche Schullehrer müssen geboren werden; siger Gedike i Gesammelte Schulschriften Pag. 384.

**) Oft ist sogar die große Gelehrsamkeit eines Mannes Schuld, daß er ein minder brauchbarer Lehrer ist, siger Gedike i Gedanken über den mündl. Vortrag des Schulmannes Pag. 383.

meget i den aandelige Verden, at han glemmer den virkelige, og mangler Menneſkekundſkab i den Grad, at han hverken kan neblade ſig til ſine Diſcipleſ Faaeevne, eiheller rigtig bedømme dem ſom Menneſker, hvortil han dog egentlig ſkal danne dem. *) Uden altsaa at beſidde Kraft i Sjælen til at lede Sjælene hen til ſig, kan den lærdeſte Mand kun udrette Lidet. — Man vogte ſig og i det mundtlige Foredrag for al Moralifering, der ſikkerlig intet vilde frugte; det er facta man ſkal fortælle, Erfaringsſandheder man ſkal udlede, Følgerne af gode og onde Handlinger, viſe og daarlige Foretagender man ſkal udhæve, ligesom gjøre opmærksom paa den guddommelige Retſærdigheds rolige, men ſikre Gang; og Ungdommen vil ſikkerlig deraf abſtrahere og overføre paa ſig ſelv, hvad der er hver Enkelt tjenligt. — Rorer man derimod i ſit Foredrag enkelte Perſoners Individualitet; de betages da ofteſt af Uvillie og den udfkudte Piiil, falder mat og kraftløs tilbage. Af Andres Exempel og Daad ſkal Ungdommen ved den hiſtoriske Underviisning belæres, opmuntres og forædles. Naar den ſeer ſig ſelv igjen i andres Færd, aabnes Sandheden en let og behagelig Wei til Hjertet, og den vil ſikkerlig ved mangfoldige Leiligheder i Livet træde levende frem for Unglingen og være hans Trøſterinde og Weilederinde. Naar man

*) Mon ikke og man ved Planen til den ſaakaldte ſtøre Philologicum, har mere havt for Die, at danne grundlærdede, end praktiſt duelige Skolemænd? Saaviſt ſom grunddige Kundſkaber dertil ere nødvendige og ikke engang uden dem kan tænkes, ſaaviſt er det ei dem ene, der ſpaae en duelig Lærer.

derimod prøver sine Disciples Kundskab, da anseer jeg det for vigtigt, ja endog for Pligt at undersøge, om de have tænkt ved det, som er gjennemgaaet; da maae man under Examinationen indstree Binf om Historiens praktiske Nytte, den dybe Verdens og Menneskekundskab, de moraliske Grundsætninger og Lovregler, som deraf kunne udledes; dog saaledes, at man lader Disciplene selv opsoge disse Lærdomme og derved saa at sige blive deres egne Lærere. *) Saaledes maae det mundtlige Foredrag, som, efter min Mening, er den eneste rigtige Methode ved den historiske Underviisning være indrettet. Man prøve den, — og Erfaring skal lære, at alt er lutter Dre, at selv de mindre Opvakte følge med Begjerlighed og Interesse Fortælleren, naar han forstaaer at lempe sit Foredrag efter alles Tarv, og, kan man kun vække Interesse for Underviisningen, hvormeget har man da ikke udrettet? Er det ikke herpaa at al Slid grunder sig?

Historie kan ikke a priori findes, og endnu mindre bevares uden en god Lærebog. Men hvor finde vi en saadan? Efter min Overbeviisning og Erfaring have vi ingen, som er hensigtsmæssig til Brug i de lærde Skoler. Enten ere de vi have Lærebøger, der fuldstændig udvikle enkelte mærkelige Begivenheder, forbigaae andre og skaffe aldeles ikke den saa nødvendige Oversigt over det Hele, eller

*) Niemeyers Grundsætninger for Opdragelse og Underviisning, overlat af F. Høegh-Guldberg, Pag. 308. — See ligeledes samme Bogs 5 Cap. der handler om Underviisning i Historien og Geographien. Pag. 396.

Enhed i det Hele; eller og vi have Læsebøger, som, uheldige i Valget af Begivenhederne, fyldte med megen Snak og tomme utidige Erklamationer, der forekomme selve Disciplene latterlige, ere udarbejdede uden nogen bestemt og tydelig Plan og derfor lade Disciplen, der higer efter Orden, Enhed og tydelig Oversigt over det Hele, famle i Mørket. Under Brugen af disse Læsebøger ved den historiske Underviisning spiller Læreren en ubehagelig Rolle; thi, enten indeholde Bøgerne alt hvad Disciplene behøve, undertiden endog meer end de behøve, og man føler da strax, at hverken Interessen for at høre, eller Omsorgen for at bevare er, som den bør være; (og Læreren maae da forekomme sine Disciple, som en Person, de gjerne kunde undvære); eller og Læreren maae bortskjære det Overflødige, tilføie det Manglende, uden dog at kunne bringe Enhed i det Hele, eller faae dette til at tage sig anderledes ud, end en nye Lap paa en gammel Kjøle.

En anden Art af Haandbøger, som bruges ved den historiske Underviisning ere vel Lærebøger, der indeholde en kort Oversigt over Historien og ved første Biekast virkelig synes at svare til deres Bestemmelse; men — man prøve dem, og Erfaring skal da bedst lære, at de ere (sit *venia verbo*) endnu mindre brugbare end de omtalte Læsebøger. Ofteft ere de skrevne i et saa sammentrængt knudret Sprog, at de vanskelig kunne forstaaes og endnu mindre læres; da Forfatterne have anvendt al muelig Flid paa at sammenpakke i hver enkelt Sætning saamange Begivenheder, som mueligt, og dog at fremstille dem saa kort som mueligt. Vel er det sandt, at det er Læreren, der skal beklæde dette Skelet med Kjød og

bringe Aand og Liv i denne temmelig døde Masse; men her spørges: ere alle Lærere duelige hertil? helst da vist mange ikke dyrke Historien som et Hovedstudium, fordi de efter nogle Aars Forløb ønske at træde ind i andre Stillinger, og have valgt Læreembedet, kun som en Gjenvei, de ville styde, for at naae et heelt andet Maal. Men lad os end antage, at de kunne det. Hvormeget er her da ikke at føie til? Sandelig saameget, at Benene, for at blive ved vor Lignelse, ikke kan bære Kjødet og Aanden og Livet just under denne Anstrængelse dræbes; i det alle andre Hensyn for den historiske Underviisning maae falde bort, naar Læreren skal anvende al sin Kunst alene paa at faae Historien ind i sine Disciples Hukommelse. — Ved den mundtlige Fortælling skal Begivenheden, som antydes, fuldstændig udvikles, saa at den efterlader et troe og tydeligt Billede i Sjælen. Nu vel; De mere opvakte Disciple kunne virkelig og paa Regnskabsdagen fuldelig tilfredsstille Læreren; men om føie Tid, naar Lærens Foredrag er glemt og Begivenheden ei mere staaer dem klart for Øie; hvorfra skulle de da udfylde dette Hul?! Der gives jo i enhver Skole meer eller mindre flittige Disciple; for de Sidste, troer jeg, man maae gjøre ligesaameget, som for de Første; man redder ofte, ved fornuftig Underviisning, flere af dem, og hvormeget er der da ikke vundet? Men, skal disse, der som oftest ikke hjemme optegne sig Hovedmomenterne af det fuldstændigere Foredrag, idelig plages med et tørt Compendium, hvis Indhold maae tilfredsstille dem ligesaa lidt som Læreren, der prøver dem; man kan da være vis paa, at de aldrig komme videre. En Hovedgrund, hvor-

for flige korte Lærebøger anbefales i Skolerne, er vel og, den mindre Bekostning deres Anskaffelse medfører; men af Erfaring veed jeg, at denne Hensigt ikke opnaaes, thi de som kunne, anskaffe sig dog fuldstændigere Lærebøger, eller og de flittige opskrive hjemme, hvad de ikke finde i deres Lærebog; og er ikke disse Bekostninger langt større?

En anden Feil ved nogle Lærebøger er den syn-
chronistiske Methode, hvorefter de ere udarbeidede; en Methode, der gjør Ungdommen Arbeidet særdeles vanskeligt, istedetfor at lette den det. *) I alle Vidensskabsfag maae man gaae ud fra et tydeligt Begreb om det Enkelte. Dette er Forstandens første Operation, som den naturlige Logik selv foreskriver. Først naar den har erhvervet sig fuldstændig Kundskab om flere enkelte Gjenstande, tør den tillade sig den anden Operation, Sammenligning. Vil man, førend man har det første Begreb vel inde, lede den hen paa et andet, saa bliver Opmærksomheden deelt og adspredt, og lettelig oversees da enkelte vigtige Omstændigheder hos den ene Gjenstand, fordi den betragtes i Forhold til den anden. Den synchronistiske Methode bestaaer i en bestandig Sammenholden og Sammenligning af ganske forskjellige Begivenheder, som vel have tildraget sig i samme Tidrum, men paa forskjellige Steder af Jorden og paa forskjellige Stuepladse, og som ofte staae i aldeles ingen Forbindelse med hverandre. Sælger man denne Methode, da bærer man sig ad som den, der af Naturens Betragtning vilde lære

*) Hegewisch Grundz. d. Weltgeschichte, Pag. 15. Hamb. 1804.

sin Discipel at kjende Guds Allmagt, Viisdom og Gødhed, og, for at naae dette Maal, først vilde aftegne for ham et Træ, dernæst et Bjerg, en Flod, en Søe o. s. v. og af alt dette lade ham abstrahere sig Begrebet. Nei — man føre ham ud i Naturen; man lade ham see en enkelt skøn Naturscene, og, har han almindelige Evner, han vil selv anstille Sammenligning og overalt skue Gud, som den Store, den Vise, den Gode. Synchronisme skal ikke læres efter synchrone Lærebøger, men af egne ved Disciplene udarbejdede Tabeller. Dertil skal de have Anviisning, men derfor er jo og Læreren. Udarbejder Discipelen selv saadanne, da staaer Alt ham langt klarere og tydeligere for Øie, end om han skulde bruge Andres, endog med den største Flid og Nøiagtighed, udarbejdede Tabeller. Og hvorfor skal en Lærebog have een Skrøbelighed mere i Synchronismen, en Sag, hvis Vigtighed selv den middelmaadige Lærer maae indsee og drive paa? Hans Pligt er det at vise, at enkelte Begivenheder paa forskjellige Steder, vel i Begyndelsen danne fra hverandre forskjellige Kredse; men hvortledes disse, i bestandig Bevægelse, udvide sig, nærme sig hverandre, berøre hverandre og endelig støde sammen, for at frembringe, enten ved Modvirken eller Samvirken, en tredie nye Art af Forandringer, der udstrække sig, enten til en Deel af Jorden og den menneskelige Slægt, eller og over det Hele. Disse samtidige vigtige Begivenheder eller vigtige Relationer; disse Begivenhedernes ligesidige Gang; denne Relationernes gjensidige Indflydelse paa hverandre maae Læreren gjøre opmærksom paa, og de ere jo de eneste Midler, hvorved hans Underviisning kan vinde

Plan og Enhed. Saaledes vil til Ex. ingen Lærer gaae til det 16de Aarhundrede, som Grundtvig kalder Reformationens Sæculer, uden at gjøre opmærksom paa, at det var Bogtrykkerkunstens Opfindelse, Constantinopels Erobring, Amerikas Opdagelse, Søveien til Ostindien; disse Begivenheder tilsammen tilligemed Reformationen, der gave det 16de og følgende Aarhundreder deres eiendommelige Præg. — Synchronismen overlade man da til Læreren; han maae, han kan ikke overse den.

Men, jeg hører allerede mange indvende: Hvorledes skal da den Lærebog være indrettet, som hensigtsmæssig kan bruges ved Underviisningen i de lærde Skoler? Og jeg svarer da:

- 1) Skal den være udarbejdet efter een bestemt Plan, der tydelig aabenbarer sig overalt. Den skal udgjøre eet eneste Materie, i hvilket alle de Træk, hvorved de Folkeslag, som med Hensyn til deres Cultur, angave Tonen, eller med Hensyn til Magten, spillede den første Rolle, sammensættes og fremstilles i deres Forhold til hverandre.
- 2) Skal den være et ~~historisk~~ ^{historisk} Bogrække; skildre hver enkelt Nation som virkende Deel af det Hele; dog saaledes, at ved de store Overgangs-Perioder, forte synchroonistiske Bemærkninger, udvide Synsfredsen, for at Forstanden kan fatte, hvorledes Begivenhedernes Samvirken eller Medvirken frembragte disse eller hine Resultater.

3) Skal den være aphoristisk. *) Vel indeholde alle de Begivenheder, der i en Skole bør læres og gennemgaaes, saa at Vedkommende kan erklære, at den Candidat, som har disse vel inde, kan være sikker paa Laudabilis; men de skulle fremstilles i smaae korte Sætninger, dem Læreren, ved sit mundtlige Foredrag, skal bringe i Forbindelse med hverandre. Intet, end ikke det Mindste, som udfordres til almeen Dannelse maae mangle, saa at Discipulen ved sin private Glid kan finde i sin Lærebog alt, hvad han behøver; kun at han, medens han vil bringe det ind i sin Hukommelse, tillige maae anstrænge sin Forstand, for at forstaae, hvad han læser, og at kunne gjengive det i et ordentligt Sprog. Herved vænnes Discipulen til at tænke og tale selv, medens han, ved Brugen af andre Lære- eller Lærebøger, gjerne benytter Forfatterens Ord. Intet vil, endog efter længere Tids Forløb findes, som han jo ved Brugen af en saadan Lærebog kan komme tilrette med; thi det enkelte Ord, eller den korte Sætning, hvormed det er fremsat, vil være tilstrækkeligt, til at gjengive ham Lys i Sagen. Bogen er en Ledetraad for Læreren i Ordets egentligste Forstand; men den fordrer og af ham Studium og Sagkundskab, naar den skal gennemgaaes som den bør; og han vinder tillige friere Hæn-

*) Theorie der Unterrichtskunst nach den Grundsätzen der kritischen Philosophie. Pag. 104 og f.

der, til at virke noget mere for de af sine Disciple, der attraae en fuldstændigere Kundskab. *)

Blandt alle de Lærebøger, der ere komne mig for Die, kjender jeg ingen, der med Hensyn til Methoden, kan sættes ved Siden af: „Allgemeine Weltgeschichte von J. Brand. Frankfurt a. M. 1808. Vel veed jeg, at den med Hensyn til Grundighed, ikke kan sammenlignes med mange andre Lærebøger; **) men Methoden er fortrinlig stiftet til Brug i de lærde Skoler. Overbeviisningen om, at vi høilig trænge til en bedre Lærebog ved den historiske Underviisning, bragte mig til, at gjøre et Forsøg i Brand's Maaeer; men om dette nogensinde vil see Dagens Lys er uvisst; dertil udfordres mere Flid og Anstrængelse, end jeg desværre for Dieblikket seer mig istand til at anvende derpaa. Jeg kan imidlertid, for at blive mere tydelig, ikke afholde mig fra, at hidsette en kort Prøve paa den Methode, jeg anseer for den rigtigste. At jeg aldeles intet andet har laant hos Brand, end netop hans Maaeer at fortælle paa, vil Enhver ved Sammenligning finde. Jeg har valgt et Stykke af Grækenlands ældre Historie, ikke blot fordi dette for Dieblikket maae have meest Interesse, da vi see Grækerne i vor Tid, omtrent paa samme Trin i Cultur, at kjæmpe med de samme Besværligheder, der

*) Hvorfor Hr. Overlærer Koføed, under Udarbejdelsen af sine Lærebøger, ikke har fulgt den af ham selv udtastede Plan i Univ. og Skole-Annaler, første Bind 1807, er ubegribeligt?

**) See Allgem. Literat. Zeitung. Halle 1809. Pag. 187.

reise sig af Mangel paa een ved Enighed frembragt Kraft, og mod en, Fiende, der i Meget lignede Perserne; som og fordi dette Stykke vel lettest forstaaes af de fleste Læsere.

(Samtidig: Alexander i Macedonien. Consulter i Rom, lex agraria. Gelon i Syracus, hans Seier over Carthagenienserne ved Himera 480, En Begivenhed, der ingenlunde stod i Forbindelse med **Zerxes** Tog.)

(Kilder: Herodot, Thuchydid, Diodor Sic. Vintard, Goldsmith, Guldberg, Mitford, Gillies.)

485. Zerxes ung, uerfaren fulgte sin Fader M. 75, 4. Oprør i Egypten dæmpet. Nationalæren, krænket i Grækenland (Gardes Marathon) uhevnnet. Zerxes: „det har ingenlunde været Persernes Skik at forholde sig rolige.“ Emigrere bestyrkte Kongen i Onsket at ligne sine Fædre. Med Grækenland vilde han begynde sine Erobring. Store Krigsrustninger til Lands og Vand. Kanal graves gjennem Athos. Magaziner anlægges langs Kysten til Macedonien. Herolde affendes, for i Grækenland at fordre Jord og Vand. Evende Broer slaes over Hellepont. 7 Dage er Hæren (1,700,000 Fodfolk, 80,000 Ryttere, 20,000 Araber og Afrikaner; Flaaden 1207 Triremer, hver med omtrent 200 Mand) om at gaae til Europa. Marsch til Thessalien, ved hvis Kyst Flaaden ankrer.

480. Længe kjendte Græk. den truende Fare uden at træffe Anstalter til hele Grækenlands

Forsvar (Frygt, Uenighed, forskjellig Regjeringsform). Flere Stater underkaste sig endog Perserne. „Dersom Athenienserne havde gjort „det samme, saa havde det været ude med „Grækenlands Frihed. Hvo som derfor siger, „at Athenienserne reddede Grækenland tager „ikke feil; thi deres kraftfulde Beslutning, deres Iver for Grækenlands Uafhængighed vakte „de Staters Kraft, som endnu ei havde underkastet sig. Dem altsaa, næst Guderne, „kan Grækenland takke for, at Barbarernes „Angreb blev tilbageslaaet.“ *) Themistocles talentfuld, heftig, ærgjerrig havde, forudseende Faren, ved Klogskab forøget Flaaden (Ægina). Gesantere i Delphi. „Kun „Træumure tilstaaer den mægtige Jupiter, „som et uovervindeligt Børn for Eder og „Eders Børn. O! guddommelige Salamis! du vil tilintetgjøre mange Qvinders „Frygt.“ Themistocles fortolker dette.

Forsamling i Corinth. Thessaliens Forsvar opgives (Macedonerkongen Alexander). Hellas naturlige Beskaffenhed. En Hær (ifølge 4700 Mnd.) sendes under Leonidas til Thermopylæ. En Flaade til Artemissum under Eurybiades (Athenienserne's Maaehold). Den persiske Hær og Flaade nærme sig. — Storm. — Grækerne, (Guderne med dem), takke Boreas og Neptun. — Zerxes affordre Leonidas sine Vaaben. „Kom

*) Herodot 7, 139.

og tag dem.“ Persernes gjentagne Angreb tilbageslaaes. Forræderie. Leonidas offerer sig med sine Spartaner 6 Juli 480. *) Samme Tid uafgjørende Slag ved Artemisium. Grækerne Tilbagetog til Salamis. Muur opføres over Isthmen. Athenerne bringe Roner og Børn til Salamis og Trozene. Aristides. Byens Brand. Modløshed i den græske Flaade. Themistocles, Sjælen i det Hele, holder ved Klogskab og Kraft Flaaden samlet. Berge lader Bugten indstutte (Brevet). — Slag begynder 23 Septbr. 480. — Fordeelagtig Stilling og Tapperhed skaffe Grækerne Seier; Persernes Søemagt er ødelagt i Kongens Paasyn og Grækerne herrer over Havet. Kongen, forbausset over sit Nederlag, i Frygt for at affjæres fra Asien, skrammet af Themistocles flygter til Hellepont, hvor han fandt Levningerne af sin Flaade. Landarmeens sørgelige Tilbagetog. 550,000 Md. under Mardonius forblive i Macedonien til næste Aar. Grækerne takke Guderne. Strid om Prisen for Tapperhed, som vel Eurybiades fik, medens Themistocles maatte nøies med Wren.

Kunde ikke hele Historien meget godt behandles efter denne Methode, uden at Bogen vilde blive

*) Mon ikke Grækerne Færd ved Ipsara, dersom man kan troe de foreløbige Efterretninger, kan sættes ved Siden af Spartanernes, i hine Dage, ved Thermopylae?

bekosteligere, end de almindelige Læres og Læsebøger? Mon ikke og en saadan Fremstilling af Begivenhederne vilde blive Disciplen lærere og nyttigere? Det er jo netop den samme Methode, Videnskabsmanden bruger, naar han ei blot vil bevare sine Kundskaber, men endog gaae frem med Tiden, at han optegner et kort Indhold af de læste Bøger, hvilket er tilstrækkeligt til at give ham en levende Anskuelse af det, han ønsker at bevare. — Vi opstillede i det Foregaaende som Grundfætning for Pædagogiken: „Dann Mennesket efter sit Diemed“; men jeg troer, at man, med Hensyn til Videnskabernes uhyre Omfang, den større Grundighed og fuldstændigere Indsigt, man nutildags fordrer af Candidaten i alle Fag, kunde forandre Sætningen saaledes: „Dann Mennesket i den forreste Tid efter sit Diemed“; thi, da Maalet for den videnskabelige Dannelse stedse rykkes længere bort, saa maae Hjelpemidlerne i samme Forhold forsleres, for at de høiere Hensyn med al Underviisning ikke skal falde bort for Læreren; og Disciplen ikke saaledes overlæsses af Læreren mundtlige eller skriftlige Foredrag, eller plages med tørre Compendier, at han bugner under det første og hedes ved de sidste. Lærebogen maae gjøre ham Arbeidet let og behageligt, i det den, ei blot beriger ham med nyttige Kundskaber, men især saaledes uddanner hans Forstand, skærper hans Dommekraft, at denne erholder en Færdighed i at gjøre sig tydelige og bestemte Begreber, domme rigtigt og derefter, i enhver Livets Stilling, at handle fornuftigt. Lærebogen maae være saaledes indrettet, at han, uden at spille sin Tid med at opskrive vidtløftige Forklaringer, Anmærkninger o. s. v. kan, blot ved

den og Læreren's mundtlige Forklaring, opnaae de nødvendige Kundskaber. Derved vil han vinde Tid nok til, at skænke alle Underviisningsfag omtrent lige Opmærksomhed, ja endog, til at gaae dybere ind i et enkelt Fag, som Lyst og Interesse leder ham hen til, uden at oversee de øvrige.

Maatte kun nu disse Betragtninger, som jeg her vovede offentlig at kundgjøre, modtage skaansom Bedømmelse. De ere hos mig fremkaldte af den reneste Iver for en saa vigtig Sags Fremme. — Førend jeg gik til et saa vauskeligt Arbeide, som Udarbeidelsen af en god Skolebog vel unægtelig er, maatte jeg gjøre mig bekjendt med de vigtigste Grundsætninger for al Underviisning og de første Fordringer til enhver Skolebog. Resultatet af mine Undersøgelser, med nogle saa af mine egne Bemærkninger og Erfaringer, har jeg her fremsat. — Maatte mine Anskuelser kun være rigtige, eller i al Fald, venstabelig blive berigtigede, da vilde jeg med dobbelt Lyst fortsætte mit begyndte Arbeide

Den offentlige Examen i Odense Cathedralsskole for Aaret 1824 begynder Mandagen den 13 Septbr. og fortsættes daglig fra Kl. 9 til 1, og fra 3 til 6 i følgende Orden.

Skriftlig Prøve.

Mandag d. 13 Septbr.
 Formiddag.
 IV. } Klasse . Latinsk Stil
 III. }
 Eftermiddag.
 IV. Klasse Doversættelse af
 Latin og Fransk
 III. — Doversættelse af Latin

Tirsdag d. 14 Septbr.
 Formiddag.
 IV. Klasse Religion og
 Doversættelse af Tydsk
 III. — Religion
 Eftermiddag.
 IV. } Klasse Historie.
 III. }

Mundtlig Prøve.

Onsdag d. 15 Septbr.
 Formiddag.
 Candidaterne Latin
 II. Klasse Religion og Tydsk
 Eftermiddag.
 Candidaterne } Hebraisk
 og IV. Klasse }
 III. Klasse . Historie og Geog.

Mandag d. 20 Septbr.
 Formiddag.
 Candidaterne Arithm. og Geom.
 II. Klasse Fransk
 Eftermiddag.
 IV. Klasse Græsk
 I. — Latin

Torsdag d. 16 Septbr.
 Formiddag.
 Candidaterne Græsk
 II. Klasse . Historie og Geog.
 Eftermiddag.
 Candidaterne } Tydsk
 og IV. Klasse }
 I. Klasse . Dansk og Historie

Tirsdag d. 21 Septbr.
 Formiddag.
 III. Klasse Latin
 II. — Græsk
 Eftermiddag.
 IV. Klasse Latin
 I. — Arithm. og Geom.

Fredag d. 17 Septbr.
 Formiddag.
 Candidaterne } Hist. og Geog.
 og IV. Klasse }
 II. Klasse Latin
 Eftermiddag.
 Candidaterne } Physik
 og IV. Klasse }

Onsdag d. 22. Septbr.
 Formiddag.
 III. Klasse Arithm. og Geom.
 I. — Religion og Math.
 Eftermiddag.
 IV. Klasse Religion og N. T.

Lørdag d. 18 Septbr.
 Formiddag.
 Candidaterne Relig. og N. T.
 II. Klasse Dansk
 Eftermiddag.
 Candidaterne } Fransk
 og IV. Klasse }
 III. Klasse Religion

Torsdag d. 23 Septbr.
 Formiddag.
 III. Klasse Græsk
 Eftermiddag.
 II. Klasse Naturhistorie
 Fredag d. 24 Septbr.
 Formiddag.
 III. Klasse Physik og Hebraisk
 Eftermiddag.
 IV. Klasse Arithm. og Geom.

Lørdag d. 25 Septbr.
 Formiddag.
 III. Klasse Fransk og Tydsk
 Eftermiddag.
 II. Klasse Arithm. og Geom.

II. Klasse Arithm. og Geom.

Fredagen den 1ste Octbr. Kl. 3 Eftermiddag foretages den foreløbige Prøve med dem, der ere anmeldte til Optagelse i Skolen fra næste Skoleaars Begyndelse.

Efterat Opflyttelse i høiere Klasser og Omslyttelse i selve Klasserne er, ifølge Examen's Udfald, samt Disciplen's Flid og Fremgang i det forløbne Skoleaar, bestemt ved den Censur, som efter tilendebragt Examen holdes af samtlige Lærere, foretages Translocationen i en offentlig Forsamling, som holdes paa Gymnasiets Auditorium Lørdagen den 2den Octbr. Kl. 10 Formiddag.

Candidaterne, som i Maa skulle dimitteres til Universitetet, ere følgende:

- 1) Rasmus Rasmussen . . . fra Tommerup i Fyen.
- 2) Erich Adolph Wandal . . . fra Uggerød i Fyen.
- 3) Niels Wilhelm Krarup . fra Breininge paa Thorseng.
- 4) Johann Rasmussen fra Bindinge i Fyen.
- 5) Peter Wessel Brown fra Brendstrup i Fyen.
- 6) Heinrich Carl Bang Bendz . . fra Odense.
- 7) Carl Frederich Ferdinand Opitius fra Odense.

~~~~~

Venner af Videnskabelighed, Skolens og Ungdommens Velyndere, indbydes herved ærbødigst til at bære denne offentlige Examen, samt det paafølgende offentlige Regnskab for sammes Udfald, med deres hædrende og opmuntrende Nærvarrelse.
